

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA HUKUK VE POLİTİK OKURYAZARLIĞI ÜZERİNE BİR DURUM İNCELEMESİ

A CASE STUDY ON LEGAL AND POLITICAL LITERACY AT THE SOCIAL STUDIES CURRICULUM

Hatice KARA¹ Zafer TANGÜLÜ²

Makale gönderim tarihi 10 Mayıs 2016

Makale kabul tarihi 17 Mayıs 2017

Özet

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretim programında hukuk ve politik okuryazarlığı üzerine bir durum çalışması gerçekleştirmektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül çoklu durum çalışması desenine uygun olarak oluşturulmuştur. Araştırma verilerinin elde edilmesinde nitel veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Verilerin toplanması sürecinde kullanılan öğretim programlarına T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın resmi internet sitesinden ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler araştırmanın amaçları doğrultusunda belirlenen kriterlere göre betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak çözümlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programı, belirlenen ölçütlere göre incelenmiş ve programda yer alan hukuk ve politik okuryazarlığına ilişkin genel amaçlar, beceriler, kavramlar, değerler, öğrenme alanları ve kazanımlar tablolar halinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler eğitimi, öğretim programı, hukuk okuryazarlığı, politik okuryazarlık.

Abstract

The purpose of this study is to conduct a case study on legal and political literacy in the social studies curriculum. The research was constructed with the holistic multiple case studies design which is one of the qualitative research methods. Document review technique, which is one of the qualitative data collection techniques, was used to obtain data for the research. The curriculum used in the collection of data has been obtained from the official website of T.C. Ministry. The collected data were analyzed using the descriptive analysis approach according to the criteria determined for the purposes of the research. The social studies curriculum has been examined according to the determined criteria and the general objectives, skills, concepts, values, learning areas and outcomes related to legal and political literacy in the program are presented in tabular form.

Key words: Social studies education, curriculum, legal literacy, political literacy.

¹Arş. Gör. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı. haticekara@mu.edu.tr

² Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı. zafertangulu@mu.edu.tr

GİRİŞ

Eğitim, bilimsel teorileri test eden, deneysel ve analitik ilişkileri tespit eden ve eğitsel uygulamaların değerlerini ortaya çıkaran disiplinler arası bir araştırma ve uygulama alanıdır. Bu amaçları gerçekleştirirken kuram ve kavramlarını; sosyoloji, psikoloji, antropoloji, politika vb. alanlardan almaktadır (Balcı, 2010). Bireylere bilişsel becerilerin kazandırılmasının yanı sıra toplumda etkin bir vatandaş olabilmeleri için gerekli olan beceri ve tutumlarını geliştirmek, eğitimin en önemli görevlerinden birini oluşturur. Ulusal egemenliği benimsemiş devletlerde yönetim gücü bir tekelin ya da çoğunluğun yerine tüm ulusa ait olduğu için, kullanılması da tüm vatandaşların lehine olacaktır. Bu sayede çoğunluğun adaletsiz ve yanlış kararlar alması önlenilecek ve bir kontrol mekanizması oluşturulabilecektir. Demokrasinin yöntem olarak gelişmesi de, ulusal egemenlik ve dünya görüşünün belirli bir sistem içerisinde evrimleşmesi sonucu oluşmuştur. Bu bağlamda demokrasiyi bir adım daha ileriye taşıyacak ve geliştirecek olan yeni nesildir. Çünkü demokrasi açısından eğitimin temel amaçlarından biri katılımcı ve çoğulcu demokratik toplum yapısının vatandaşlar tarafından benimsenmesi ve bir yaşam biçimi haline dönüştürülmesidir. Bir diğer amaç ise bireyleri; insan hak ve özgürlüklerinin farkında, demokratik değer ve tutumu içselleştirmiş ve onları davranışa dönüştüren etkin vatandaşlar haline getirebilmektir. Eğitim süreci içerisinde bireyin bir yandan kendi benlik yapısını korurken aynı zamanda topluma katkıda bulunma sorumluluğunu üstlenmiş kişiler olması beklenmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin amacı, etkin ve sorumluluk bilinci gelişmiş vatandaş yetiştirmektir (MEB, 2009). Etkin bir vatandaş ise; devlete karşı hak ve sorumluluklarını bilen, kültürel değerlerine sahip çıkan aynı zamanda gelişim ve değişimlere açık, seçme ve seçilme hakkı, eğitim hakkı gibi hak ve özgürlüklerini kullanabilen vasıflara sahip kişi demektir (Oğuz, 2013).

Demokrasiyi benimsemiş devletler hukukun üstünlüğünü kabul eden ve vatandaşların politik katılımlarıyla yaşamını sürdüren tüzel kişiliklerdir. Anayasanın değişmez 2. maddesinde belirtildiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti de toplumun milli birlik ve adalet anlayışı çerçevesinde, demokratik, sosyal, laik ve bir hukuk devletidir (Anayasa, 1982). Bu bağlamda vatandaşların hukuk ve politik okuryazarlığına ilişkin bilinçlerinin gelişmiş olması beklenmektedir.

Sosyal bir bilim olarak hukukun amacı, toplum içerisinde devlet ile birey ve birey ile birey arasındaki ilişkiyi düzenlemektir (Kaplan, 1994; Anayurt, 2007; Andaç, 2008; Bilge, 2012). Ayrıca toplumda hukukun belli başlı fonksiyonlarını tanımlama, kanunlar ve yasal sisteme ilişkin problemlere eleştirel yaklaşabilme ve hukuki sorunlar için çözüm önerileri sağlayabilme, yasal süreçlerin gelişimine yönelik toplumsal değerlerin ortaya çıkarılması da hukukun amaçları arasındadır (Adal, 1985). Hukuk okuryazarlığının amacı ise hukuk alanında uzmanlaşmaktan ziyade bireylerin etkin bir vatandaş olarak hukuk kapsamındaki hak ve sorumluluklarının farkına varmalarını sağlamak, hukuk bilgilerini yaşamlarında davranış haline

dönüştürebilmelerini olanaklı hale getirmektir (Zariski, 2014). Kurumlar arası ilişkilerin geliştiği ve çeşitlendiği günümüz toplumlarında, bireyin, diğer insanlarla olan ilişkilerini; toplumdaki formal ve informal gruplar ve bu grupların fonksiyonlarını; aile ile başlayıp, hükümet ve devlet gibi yapılara kadar uzanan toplumsal kurumları ve işlevlerini öğrenme gibi toplumsal olguları öğrenmesi temel bir gereksinimdir. Birey bu temel gereksinimlerin çoğunu formal bir yapı olan eğitim kurumlarından elde etmektedir (Oğuz, 2013). Bu yüzden demokratik bir yapıya sahip olan devletlerin ilkökul kademelerinde öğrenciler; ailede, sınıfta, okulda, ulusal ve uluslararası düzeyde kuralların ne şekilde meydana geldiğini, nasıl uygulandığını ve yorumlandığını hukukla ilişkili derslerle ve yasal düzenlemelerin fonksiyonlarına odaklanarak öğrenmektedir (Merey, Karatekin ve Kuş, 2012). Hukukla ilişkili derslerde, temel hukuki kavramlar, anayasa ve insan hakları bildirgesi, hukuk sistemi gibi konularla birlikte; öğrencilerin ilgilerine yönelik olarak da hukukla alakalı konulara yer verilmektedir. Temel hukuki kavramların öğretilmesindeki amaç, öğrencilerin hukukun fonksiyonunu anlamalarına yardımcı olmaktır. Dersler genel olarak yasalar, değerler ve yasalar arasındaki ilişki, adalet, özgürlük, eşitlik, mülkiyet ve güç gibi kavramları içermektedir. Ayrıca derslerde Anayasa ve insan hakları beyannamesi gibi somut belgelerin gösterilmesi de hukuk konularının daha anlaşılır olmasını sağlamaktadır. Bireyler için kurallar ve yasaların neden önemli olduğunu anlama, yasaların bireyleri nasıl koruduğunu öğrenme ve bir problem karşısında ne yapılabileceğini bilme gibi konular hukukla ilişkili derslerde yer almaktadır (Oğuz, 2013).

Politik okuryazarlığın ortak bir tanımının olmamasına karşın en dar anlamıyla, siyasal sistemler içerisinde vatandaşların yöneticiler ve alınan siyasi kararlar üzerinde söz sahibi olması demektir (Doğanay, Çuhadar ve Sarı, 2007). Katılma, rejimin değerleri ile toplumun bütünleşmesini ve bireylerin sisteme ortak olmasını sağlayan bir mekanizma görevi görür. Politik katılma ile yurttaşların demokratik değer ve yargıları içselleştirmesi ve buna bağlı olarak demokratik rejime bağlılığının sürmesi öngörülür (Uysal, 1981). Politik katılımın içeriği ve politik okuryazarlığa sahip olunması için gerekli olan niteliksel özellikler literatürde farklılık göstermektedir. Örneğin; Onken (2014) politik okuryazarlığı için ön koşulu bireyin kendi kendine karar verebilmesi olarak görmektedir. Bunun yanında sosyal karakterin de politik katılımı önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadır. Bireyde gelişen vatandaşlık bilincinin ise bireyin, toplum ile etkileşimi sonucunda oluştuğunu belirtmektedir. Dawes (2014) ise politik okuryazarlığın üç önemli psikolojik faktörden oluştuğunu öne sürmüştür. Bu faktörler bilişsel yetenek, kişilik kontrolü ve bireyin dışa dönüklük yapısıdır. Ekman (2012) politik katılımı sadece oy vermek olarak değil, aynı zamanda yönetim üzerinde destek ve etki yaratmak olarak betimlemiştir. Bu bağlamda toplum içerisinde gösteri, boykot, grev ve protestoların etkin bir biçimde yer alması gerektiğini iddia etmiştir. Bunun için ise bireyde politik katılımı karşı gönüllülük ve bireyin kendi gücünün farkında olması gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre birey sivil bir hizmetçi değil aksine tüm kararlarda söz sahibi olan yetkin bir vatandaşdır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretim programında hukuk ve politik okuryazarlığı üzerine bir durum çalışması gerçekleştirmektir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretimi programı, belirlenen ölçütlere göre incelenmiş ve programda yer alan hukuk ve politik okuryazarlığa ilişkin genel amaçlar, beceriler, kavramlar, değerler, öğrenme alanları ve kazanımlar araştırmaya konu olmuştur.

1.2. Araştırmanın Önemi

Günümüzde sosyal bilgiler denildiğinde, sosyal bilimlerle ilişkili ama bağımsız bir alanı kapsayan, sosyal bilimlerin içerisinde yer alan tarih, sosyoloji, coğrafya, psikoloji, antropoloji, siyaset bilimi, hukuk gibi disiplinlerin içerisinden seçilen konulardan ilköğretim öğrencilerinin düzeylerine uygun ve öğrencilerin yaşantılarında somutlaştırabilecekleri konuları içeren ders akla gelmektedir (Oğuz, 2013). Türkiye’de disiplinler arası ve bütünleşmiş bir vatandaşlık eğitim programının geliştirilmesine yönelik ilk çalışmalar ise ABD’de “yeni sosyal bilgiler” hareketinin ortaya çıktığı yıllarla benzerlik göstermektedir (Öztürk, 2009). Bu süreçte politika ve hukukla ilişkili derslerde yer alan konuların, sosyal bilgiler dersi konuları ile paralellik gösterdiği göze çarpmaktadır. Ancak politika ve hukuk konularının temel eğitim programlarında nasıl yer aldığı konusunda ayrıntılı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle etkin bir vatandaş yetiştirilmesi için politika ve hukuk konularına ait bilgilerin fark ettirilmesi ve bu konulara ait programdaki kazanımların incelenmesi gerekmektedir. Sonuç olarak temel eğitimin ilk üç yılında okutulan hayat bilgisi dersi ile 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda okutulmakta olan sosyal bilgiler dersi bu amaçların gerçekleştirilmesini hedeflemektedir. Bu derslerin temel amacı, öğrencilere sosyal becerileri kazandırarak, onların toplumsallaşmasını sağlamak ve onları etkin bir vatandaş olarak hayata hazırlamaktır (Oğuz, 2013). Bu yüzden sosyal bilgiler öğretim programında hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlık konularının irdelenmesi büyük önem arz etmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma:

1. İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programlarından; Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın resmi internet sitesinde yayınlanan 2009 öğretim programı ile,
2. İlgili öğretim programlarının incelenmesinde kullanılan ölçütler (genel amaçlar, beceriler, kavramlar, değerler, öğrenme alanları, kazanımlar) ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması, veri kaynakları ve verilerin analizi süreci açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Araştırma, amacına uygun olması nedeniyle nitel araştırma türlerinden durum çalışması ile oluşturulmuştur. Durum çalışmasının önemi, tek bir durumdan neler ortaya çıkabileceğine dikkat çekme yeteneğinde gizlidir. Durumun karmaşıklığına, tekliğine veya parçası olduğu sosyal bir bağlamla olan bağlantılara odaklanmayı sağlar (Glesne, 2013). Bu tür ile desenlenen araştırmalarda duruma yönelik öğeler bütüncül bir yaklaşımla incelenebilir ve araştırılan durumdan ne şekilde etkilendikleri ortaya çıkarılabilir (Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Verilerin Toplanması ve Veri Kaynakları

Araştırma verilerinin elde edilmesinde nitel veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Patton, 2014). Doküman incelemesi için ilgili öğretim programı incelendikten sonra programın; hukuk ve politik okuryazarlığına ilişkin veriler sınıf kademeleri kapsamında ele alınmış ve veriler bu başlıklar çerçevesinde toplanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde kullanılan öğretim programlarına T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın resmi internet sitesinden ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler araştırmanın amaçları doğrultusunda belirlenen ölçütlere göre betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak çözümlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2008), betimsel analizin daha çok araştırmanın kavramsal yapısının önceden ortaya konulduğu araştırmalarda tercih edildiğini ve elde edilen verilerin daha önce belirlenen temalara göre ele alındığını belirtmişlerdir. Bu çalışmada da kullanılan ölçütler, ilgili öğretim programlarının taranarak araştırmacılar tarafından belirlenmesi sonucu oluşmuştur. Araştırma kapsamında ilgili öğretim programlarının hukuk ve politik okuryazarlığına ilişkin kullanılan ölçütleri; genel amaçlar, beceriler, kavramlar, değerler, öğrenme alanları ve kazanımlardır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak adına araştırmadan elde edilen bilgiler iki farklı puanlayıcı tarafından ayrı ayrı değerlendirilerek, kodlar ve temalar puanlamaya tabi tutulmuştur. Ayrı ayrı oluşturulan kodların uyum yüzdesi değerine bakılmıştır. Uyuşum yüzdesini hesaplamada Miles ve Huberman (1994, s.64) tarafından belirtilen $P = \frac{N_a \times 100}{N_a + N_d}$ (P: uyuşum yüzdesi, N_a : uyuşum miktarı, N_d : uyuşmazlık miktarı) eşitliği kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından hesaplanan uyuşum yüzdesi % 82 olarak bulunmuştur. Yıldırım ve Şimşek (2006) tarafından güvenilirlik hesaplamasındaki uyuşum yüzdesinin %70 olduğunda güvenilirlik yüzdesine ulaşılmış kabul edilebileceği belirtilmiştir.

BULGULAR

Sosyal bilgiler öğretim programının genel amaçları 17 maddeden oluşmaktadır. Sosyal bilgiler dersini almış ve 7. sınıftan mezun olmuş bir öğrencinin bu amaçları gerçekleştirmesi öngörülmektedir. Sosyal bilgiler programının genel amaçları incelendiğinde, 17 madde içerisinden toplamda 9 maddenin politik ve hukuk

okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olduğu görülmüştür. Bu maddelerin içeriği **Tablo 1.**'de sunulmuştur.

Tablo 1. Sosyal bilgiler öğretim programının genel amaçlarının hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlık ile doğrudan ilişkili olan maddeleri

Madde 1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.	Politik okuryazarlık
Madde 2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.	Politik ve hukuk okuryazarlığı
Madde 3. Atatürk İlke ve İnkılaplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri taşımaya istekli olur.	Politik ve hukuk okuryazarlığı
Madde 4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.	Hukuk okuryazarlığı
Madde 13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.	Politik ve hukuk okuryazarlığı
Madde 14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler öne sürer.	Politik okuryazarlık
Madde 15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.	Politik ve hukuk okuryazarlığı
Madde 16. Farklı dönem ve mekanlardaki toplumlararası siyasal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.	Politik ve hukuk okuryazarlığı
Madde 17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.	Politik okuryazarlık

Tablo 1 incelendiğinde 1. 14. ve 17. maddenin politik okuryazarlık, 4. maddenin hukuk okuryazarlığı ve 2. 3. 13. 15. ve 16. maddenin ise hem politik hem de hukuk okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olduğu göze çarpmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretim programında ilköğretim 4-8. sınıf düzeyindeki öğrencilere diğer derslerle birlikte 9 becerinin kazandırılmasının yanı sıra, sosyal bilgiler dersi kendine özgü 6 beceriyi de kazandırmayı amaçlamaktadır. Sınıf kademeleri temel alınarak doğrudan politik ve hukuk okuryazarlığı ile ilişkili olan beceriler tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 2. 4. sınıfta doğrudan politik ve hukuk okuryazarlığı ile ilişkili olan beceriler

Öğrenme Alanı	Doğrudan Verilecek Beceri	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Güç Yönetim ve Toplum	Karar Verme	Politik Okuryazarlık

Tablo 3. 5. sınıfta doğrudan politik ve hukuk okuryazarlığı ile ilişkili olan beceriler

Öğrenme Alanı	Doğrudan Verilecek Beceri	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Sosyal Katılım	Politik Okuryazarlık

Tablo 3. incelendiğinde ise yine 4. sınıfta olduğu gibi 5. sınıfta da, sosyal bilgiler dersinde doğrudan kazandırılacak beceriler arasında politik okuryazarlıkla ilgili sadece bir becerinin yer aldığı görülmüştür.

Tablo 4. 6. sınıfta doğrudan politik ve hukuk okuryazarlığı ile ilişkili olan beceriler

Öğrenme Alanı	Doğrudan Verilecek Beceri	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Demokrasinin Serüveni	Sosyal Katılım	Politik Okuryazarlık

Tablo 4. de 6. sınıfta sosyal bilgiler dersine yönelik doğrudan verilen beceriler arasında politik okuryazarlıkla ilgili yer alan beceri sunulmuştur.

Tablo 5. 7. sınıfta doğrudan politik ve hukuk okuryazarlığı ile ilişkili olan beceriler

Öğrenme Alanı	Doğrudan Verilecek Beceri	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Yaşayan Demokrasi	Karar Verme	Politik Okuryazarlık

Tablo 5. incelendiğinde, sosyal bilgiler dersi için doğrudan verilen beceriler arasında 7. sınıfta da sadece bir becerinin yer aldığı göze çarpmaktadır. Öne çıkan bir diğer önemli nokta ise 4-7. sınıflar arasında hukuk okuryazarlığı ile ilgili doğrudan bir becerinin yer almamış olmasıdır.

Sosyal bilgiler programı, bireyin kendi yaşantısından örnek alarak topluma ve evrene kabul edilebilir bir anlam oluşturabilme yollarını belirlemeye çalışmaktadır. Oluşturulan bu anlamlar kavramlar sayesinde somutlaşmaktadır. Bu yüzden sosyal bilgiler dersi öğrencinin toplumsal hayata ayak uydurmasını kolaylaştırma ve toplumsallaşma sürecinde öğrencinin işine yarayabilecek olan kavramları öğretmeyi amaçlar. Sosyal bilgiler öğretim programında 4. sınıflar için 91, 5. sınıflar için 121, 6. sınıflar için 124 ve 7.sınıflar için 121 tane kavram belirlenmiştir. Politik ve hukuk okuryazarlığı ile doğrudan ilgili olan kavramlar sınıf kademeleri temel alınarak aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 6. Sosyal bilgiler öğretim programında 4. Sınıf için politik ve hukuk okuryazarlığıyla doğrudan ilişkili olan kavramlar

KAVRAMLAR	İLGİLİ OLDUĞU OKURYAZARLIK
Anayasa	Hukuk okuryazarlığı
Bağımsızlık	Politik okuryazarlık
Barış	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Dayanışma	Politik okuryazarlık
Değer	Hukuk okuryazarlığı
Demokrasi	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Devlet	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Egemenlik	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Etkin Yurttaş	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Grup	Politik okuryazarlık
Güç	Politik okuryazarlık
Kamu	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Katılım	Politik Okuryazarlık
Kimlik	Hukuk okuryazarlığı
Kurum	Hukuk okuryazarlığı
Liderlik	Politik okuryazarlık
Millet	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Milli Egemenlik	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Seçim	Politik okuryazarlık
Sivil Toplum Kuruluşu	Politik okuryazarlık
Sorumluluk	Hukuk okuryazarlığı
Sosyal Örgüt	Politik okuryazarlık

Temel Hak ve Özgürlükler	Hukuk okuryazarlığı
Vergi	Hukuk okuryazarlığı
Yargı	Hukuk okuryazarlığı
Yasa	Hukuk okuryazarlığı
Yönetim	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık

Tablo 6. incelendiğinde 4. sınıfta bulunan toplam 91 kavramın içerisinde 27 kavramın hukuk ve politik okuryazarlıkla doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. 27 kavramın 9'u hukuk okuryazarlığı, 9'u politik okuryazarlık, 9'u ise hem hukuk hem de politik okuryazarlığını kapsamaktadır.

Tablo 7. Sosyal bilgiler öğretim programında 5. sınıf için politik ve hukuk okuryazarlığıyla doğrudan ilişkili olan kavramlar

KAVRAMLAR	İLGİLİ OLDUĞU OKURYAZARLIK
Bildirge (Beyanname)	Hukuk okuryazarlığı
Birey	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Laiklik	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Özgürlük	Hukuk okuryazarlığı
Rol	Politik okuryazarlığı
Vakıf	Hukuk okuryazarlığı ve Politik okuryazarlık
Yasama	Hukuk okuryazarlığı

5. sınıfta bulunan toplam 121 kavram içerisinde 34 kavramın doğrudan hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilişkili olduğu göze çarpmaktadır. Kavramların 27 tanesi 4. sınıftaki kavramlar ile aynı olduğu için Tablo 7'ye sadece 5. Sınıfta bulunan kavramlar eklenmiştir. Bu kavramların 12'si hukuk okuryazarlığı, 10'u politik okuryazarlık ve 12'si hem hukuk hem de politik okuryazarlığını kapsamaktadır.

Tablo 8. Sosyal bilgiler öğretim programında 6. sınıf için politik ve hukuk okuryazarlığıyla doğrudan ilişkili olan kavramlar

KAVRAMLAR	İLGİLİ OLDUĞU OKURYAZARLIK
Hak	Hukuk okuryazarlığı
Küresel Sorun	Politik okuryazarlık
Mesrutiyet	Hukuk okuryazarlığı
Siyasi Güç	Politik okuryazarlık
Telif ve Patent	Hukuk okuryazarlığı
Vatandaş	Hukuk okuryazarlığı ve Politik

6. sınıfta bulunan toplam 124 kavram içerisinde 40 kavramın doğrudan hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilişkili olduğu görülmektedir. Kavramların 34 tanesi 5. sınıftaki kavramlarla aynı olduğu için Tablo 8'e sadece 6. sınıfta bulunan kavramlar eklenmiştir. Bu kavramların 15 tanesi hukuk okuryazarlığı, 12 tanesi politik okuryazarlık ve 13'ü hem hukuk hem de politik okuryazarlık ile doğrudan ilişkilidir.

Tablo 9. Sosyal bilgiler öğretim programında 7. sınıf için politik ve hukuk okuryazarlığıyla doğrudan ilişkili olan kavramlar

KAVRAMLAR	İLGİLİ OLDUĞU OKURYAZARLIK
Siyaset (Politika)	Politik okuryazarlık

7. sınıfta bulunan toplam 121 kavramdan 40 tanesi doğrudan hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlığı ile ilişkilidir. Kavramların 39 tanesi 6. Sınıftaki kavramlarla aynı olduğu için Tablo 9'a sadece 7. sınıfta bulunan kavram eklenmiştir. Görüldüğü üzere 7. sınıfta sadece politik okuryazarlıkla ilgili bir yeni kavram yer almaktadır.

Değer, bireyler ve toplum tarafından benimsenmiş, toplumun sosyal ihtiyaçların karşılanmasında önemli bir ölçüt olarak görülen, sadece bilişsel değil aynı zamanda duyuşsal alana hitap eden, bireylerin davranışlarına etki eden ve normları içinde barındıran olgulardır (MEB, 2009). Sosyal bilgiler öğretim programının amaçlarından biri de toplumsal değerleri bireylere kazandırmaktır. Hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilgili doğrudan ilgili olan değerler aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 10. Sosyal bilgiler öğretim programında 4. sınıf için politik ve hukuk okuryazarlığıyla doğrudan verilen değerler

Öğrenme Alanı	Değer	İlgili olduğu okuryazarlık
Güç Yönetim ve Toplum	Bağımsızlık	Politik okuryazarlık

Tablo 10 incelendiğinde 4. sınıf öğretim programında politik okuryazarlığa yönelik doğrudan sadece bir değer verilmiştir.

Tablo 11. Sosyal bilgiler öğretim programında 5. sınıf için politik ve hukuk okuryazarlığıyla ilişkili doğrudan verilen değerler

Öğrenme Alanı	Değer	İlgili olduğu okuryazarlık
Birey ve Toplum	Sorumluluk	Hukuk okuryazarlığı
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Dayanışma	Politik okuryazarlık

Güç, Yönetim ve Toplum	Adil Olma	Hukuk okuryazarlığı
------------------------	-----------	---------------------

Tablo 11. incelendiğinde 5. sınıf öğretim programında iki tane hukuk okuryazarlığı, bir tane ise politik okuryazarlık ile ilişkili değer yer almaktadır.

Tablo 12. Sosyal bilgiler öğretim programında 6. sınıf için politik ve hukuk okuryazarlığıyla ilişkili doğrudan verilen değerler

Ünite	Değer	İlgili olduğu okuryazarlık
Ülkemizin Kaynakları	Sorumluluk	Hukuk Okuryazarlığı
Demokrasinin Serüveni	Hak ve Özgürlüklere Saygı	Hukuk Okuryazarlığı, Politik Okuryazarlık

Tablo 12. incelendiğinde 6. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programında hukuk ve politik okuryazarlığına ilişkin iki tane doğrudan değer verildiği görülmüştür. Bu değerlerden “sorumluluk” değerinin sadece hukuk okuryazarlığı, “hak ve özgürlüklere saygı” değerinin ise hem hukuk hem de politik okuryazarlığını kapsamaktadır.

Tablo 13. Sosyal bilgiler öğretim programında 7. sınıf için politik ve hukuk okuryazarlığıyla ilişkili doğrudan verilen değerler

Ünite	Değer	İlgili olduğu okuryazarlık
İletişim ve İnsan İlişkileri	Farklılıklara Saygı	Politik Okuryazarlık
Yaşayan Demokrasi	Adil Olma	Hukuk Okuryazarlığı

Tablo 13. incelendiğinde 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlığa ilişkin birer tane doğrudan değer yer aldığı görülmüştür. Yer alan değerlerin yeni değerler olmasından ziyade, alt kademelerde verilen değerlerin pekiştireçleri olduğu söylenebilir.

Öğrenme alanları, birbiriyle bağlantılı olan tema, kavram, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği ve öğrenmeyi düzenleyen yapılardır (MEB,2009). Sosyal bilgiler öğretim programında 9 tane öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu alanların hukuk ve politik okuryazarlıkla ilgili olanlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 14. Sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilgili olan öğrenme alanları

Öğrenme Alanı	İlgili olduğu okuryazarlık
Birey ve Toplum	Politik Okuryazarlık ve Hukuk

	Okuryazarlığı
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Politik Okuryazarlık
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Hukuk Okuryazarlığı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Hukuk Okuryazarlığı
Güç, Yönetim ve Toplum	Politik Okuryazarlık ve Hukuk Okuryazarlığı
Küresel Bağlantılar	Politik Okuryazarlık ve Hukuk Okuryazarlığı

Tablo 14. incelendiğinde hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilişkili toplamda 6 öğrenme alanı olduğu görülmüştür. Bu alanların her biri öğrenciye farklı bir bakış açısı kazandırarak, toplum içinde etkin vatandaş yapabilmeyi amaçlamaktadır. Örneğin “Birey ve Toplum” adlı öğrenme alanında “... Öğrencinin bu öğrenme alanında edindiği kazanımlar sonunda, kişisel ve sosyal yeterliliklerini tanıyan, yeniliklere açık ve kendine güvenen, etkili iletişim kurabilen, sorumluluk alabilen, başkalarına saygılı, işbirliğine açık ve kendine güvenen birey olarak yetişmesi esas alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak hak ve sorumluluk ilişkisini kurabilmesi ve aidiyet duygusunu kavraması amaçlanmaktadır...” ifadeleri yer almaktadır.

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” adlı öğrenme alanında ise “... Telif hakları ve patentin bilimsel gelişmelerdeki etkisini tartışarak bilimsel çalışma ve birikimlerin yasalarla korunduğunu fark etmeleri sağlanacaktır...” ifadeleri yer almaktadır.

“Güç, Yönetim ve Toplum” adlı öğrenme alanında “... Bilinçli ve etkin yurttaş olarak topluma tam katılma yollarını araştırarak görev ve sorumluluklarının farkına varacaktır. Katılım kavramını ve sürecini tanırlar, demokratik yaşam için katılımın önemini savunurlar...” açıklamalarından yola çıkarak, sosyal bilgiler öğretim programının öğrencileri toplumsal yaşama hazırlamak için demokrasiyi ön planda tuttıkları göze çarpmaktadır.

Öğretim programlarında kazanımların amacı her ünite sonunda öğrencide, üniteye yer alan konulara uygun olarak davranış değişikliği meydana getirmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretim programının da ünite ve öğrenme alanlarına göre kazanımları vardır. Hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilişkili kazanımlar sınıf kademesi temel alınarak aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 15. 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilgili olan kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Kazanım	İlgili Olduğu Okuryazarlık
		1-Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile	Politik

Birey ve Toplum	Kendimi Tanıyorum	karşılar.	Okuryazarlık
		2-Sahip olduğu resmi kimlik belgelerindeki bilgiler analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	Hukuk okuryazarlığı
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep Birlikte	1-İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmi kurum ve grupları fark eder.	Politik Okuryazarlık ve Hukuk Okuryazarlığı
		2-Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.	Politik Okuryazarlık
		3- Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir.	Politik Okuryazarlık
		4-Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel-sosyal etkinlikler önerir.	Hukuk Okuryazarlığı ve Politik Okuryazarlık
		5-Okulunda ve yakın çevresinde katılacağı sosyal ve eğitsel etkinliklere karar verir.	Politik Okuryazarlık
		Güç, Yönetim ve Toplum	İnsanlar ve Yönetim
2-Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerel yönetimlerin rolünü açıklar.	Hukuk Okuryazarlığı		
3-Kamuoyunun yerel yönetimlere etkisine örnekler verir.	Politik Okuryazarlık		

	4-Büyük Millet Meclisinin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.	Politik Okuryazarlık
--	---	----------------------

Tablo 15. incelendiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının 3 ünitesinde, toplamda 11 adet kazanımın hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu kazanımların 5 tanesi politik okuryazarlık, 3 tanesi hukuk okuryazarlığı ve 2 tanesi hem hukuk hem de politik okuryazarlığını kapsamaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programında bir de ara disiplin kazanımları bulunmaktadır. Bu kazanımların içerisinde “İnsan Hakları ve Vatandaşlık Kazanımları” adı altındaki bölüm de doğrudan hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilişkilidir. 4. sınıfa ait ara disiplin kazanımlar tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 16. 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilgili olan ara disiplin kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Ara Disiplin Kazanım	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep Birlikte	1-Sivil toplum kavramının önemini kavrar.	Politik Okuryazarlık
		2-Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının yasal olduğunu bilir.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Yakın çevresindeki sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin farkında olur.	Politik Okuryazarlık
Güç, Yönetim ve Toplum	İnsanlar ve Yönetim	1-Yerel yönetimlerin hangi birimlerden oluştuğunu bilir.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-Ülkemizi yönetenlerin halkın oyu ile yönetime geldiklerini bilir.	Politik Okuryazarlık
		3-Seçilme hakkının önemini kavrar.	Politik Okuryazarlık ve Hukuk Okuryazarlığı
		4-Seçme hakkının önemini bilir ve bu hakkını gerektiği yerde	Politik Okuryazarlık ve

		kullanır.	Hukuk Okuryazarlığı
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	1-Tüketici olarak haklarını bilir ve kullanır.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-Tüketici olarak hakları ihlal edildiğinde yasal yollardan haklarını arar.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Aldığı ürünlerin son kullanma tarihine dikkat etmenin bir tüketici hakkı olduğunu fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı

Tablo 16. incelendiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında, ara disiplin kazanımlarından 10 tanesinin hukuk ve politik okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olduğu göze çarpmaktadır. Bu kazanımların 5 tanesi hukuk okuryazarlığı, 3 tanesi politik okuryazarlık ve 2 tanesi hem politik hem hukuk okuryazarlığı ile ilgilidir.

Tablo 17. 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilgili olan kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Kazanım	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Birey ve Toplum	Haklarımı Öğreniyorum	1-Bulunduğu çeşitli grup ve kurumlar içindeki yerini belirler.	Politik Okuryazarlık
		2-İçinde bulunduğu gruplar ile gruplara ait rolleri ilişkilendirir.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.	Hukuk Okuryazarlığı
		4-Çocuk olarak haklarını fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	1-İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir.	Politik Okuryazarlık
		1-Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir.	Hukuk Okuryazarlığı

Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Toplum İçin Çalışanlar	2-Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Sivil kuruluşlarını alanlarına göre sınıflandırır.	Politik Okuryazarlık
		4-Sivil kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir.	Politik Okuryazarlık
		5- Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmi kurum ve kuruluşlarla karşılaştırır.	Hukuk Okuryazarlığı ve Politik Okuryazarlık
Güç, Yönetim ve Toplum	Bir Ülke, Bir Bayrak	1-Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevleriyle ilişkilendirir.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Merkezi yönetim birimlerini tanıyarak bu birimleri temel görevleriyle ilişkilendirir.	Hukuk Okuryazarlığı
		4-Demokratik yönetim birimlerindeki yetki ile ulusal egemenlik arasındaki ilişkiyi açıklar.	Politik Okuryazarlık
		5-Ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.	Politik Okuryazarlık

Tablo 17. incelendiğinde 5. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programında hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlığına ilişkin 15 adet kazanımın olduğu göze çarpmaktadır. Kazanımların 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına göre daha fazla artmış olması dikkat çeken bir özelliktir. Bu kazanımların 6 tanesi politik okuryazarlık, 9 tanesi ise hukuk okuryazarlığı ile ilgilidir.

Tablo 18. 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan hukuk ve politik

okuryazarlığı ile ilgili olan ara disiplin kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Ara Disiplin Kazanım	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Birey ve Toplum	Haklarımı Öğreniyorum	1-Hakları korumanın önemini açıklar.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-Sorumluluklarını evde ve okulda yerine getirir.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Çocuk haklarına dair sözleşmenin önemini kavrar.	Hukuk Okuryazarlığı
Kültür ve Miras	Adım Adım Türkiye	1-Atatürk inkılaplarının, insan haklarının ülkemizde gelişimi için önemli olduğunu fark eder.	Politik Okuryazarlık ve Hukuk Okuryazarlığı
		2-Kadın ve erkeklerin cumhuriyetle birlikte yeni haklar elde ettiğini bilir.	Hukuk okuryazarlığı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Gerçekleşen Düşler	1-Bilimsel çalışmalara ve çalışmaları yapan kişiler saygı duyar.	Politik Okuryazarlık
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Toplum İçin Çalışanlar	1-Sivil toplum kavramının önemini kavrar.	Politik Okuryazarlık
		2-Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının yasal olduğunu bilir.	Politik Okuryazarlık
		3-Yakın çevresindeki sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin farkında olur.	Politik Okuryazarlık
Güç, Yönetim ve Toplum	Bir Ülke, Bir Bayrak	1-Hukuk kurallarının toplumsal yaşamı kolaylaştıran bir değerler sistemi olduğunu kabul eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-Merkezi birimlerin hangi birimlerden oluştuğunu bilir.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Demokrasi ve ilkelerinin önemini kavrar.	Hukuk Okuryazarlığı ve Politik

		Okuryazarlık
	4-Demokrasinin insan hakları için vazgeçilmez bir değer taşıdığını takdir eder.	Hukuk Okuryazarlığı ve Politik Okuryazarlık
	5-Demokrasinin temelinin özgürlük ve eşitliğe dayandığını bilir.	Hukuk Okuryazarlığı ve Politik Okuryazarlık
	6-T.C. Anayasanın varlığının farkına varır.	Hukuk Okuryazarlığı

Tablo 18. incelendiğinde 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında toplam 15 tane hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilişkili ara disiplin kazanımları bulunmaktadır. Bu kazanımların 7 tanesi hukuk okuryazarlığı, 4 tanesi politik okuryazarlık ve 4 tanesi hem politik hem de hukuk okuryazarlığı ile ilişkilidir. 4. sınıf sosyal bilgiler öğretimi ara disiplin kazanımları ile karşılaştırıldığında, hukuk ve politik okuryazarlık ile ilgili ara disiplin kazanımlarının 5. sınıfta arttığı göze çarpmaktadır.

Tablo 19. 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilgili olan kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Kazanım	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Birey ve Toplum	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	1-Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-Sosyal bilgilerin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak gelişimine katkısını fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı ve Politik Okuryazarlık
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ülkemizin Kaynakları	1-Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.	Hukuk Okuryazarlığı
Küresel Bağlantılar	Ülkemiz ve Dünya	1-Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından	Politik Okuryazarlık

		değerlendirir.	
Güç, Yönetim ve Toplum	Demokrasinin Serüveni	1-Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.	Hukuk Okuryazarlığı ve Politik Okuryazarlık
		2-Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının yasal olduğunu bilir.	Hukuk Okuryazarlığı ve Politik Okuryazarlık
		3-Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır.	Politik Okuryazarlık
		4-Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		5-Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	Hukuk Okuryazarlığı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Elektronik Yüzyıl	1-Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.	Hukuk Okuryazarlığı

Tablo 19. incelendiğinde hukuk ve politik okuryazarlık ile ilişkili doğrudan 10 kazanımın yer aldığı görülmektedir. Bu kazanımların 5 tanesi hukuk okuryazarlığı, 2 tanesi politik okuryazarlık ve 3 tanesi hem hukuk hem de politik okuryazarlığını kapsamaktadır. 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programıyla karşılaştırıldığında, 6. Sınıf sosyal bilgiler programındaki hukuk ve politik okuryazarlık kazanımlarında, sayısal bir düşüş olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 20. 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilgili olan ara disiplin kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Ara Disiplin Kazanım	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Birey ve Toplum	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	1-Vatandaş olmanın getirdiği sorunları fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-Bütün insanların hakları yönünden eşit ve özgür olduklarını belirtir.	Hukuk Okuryazarlığı ve Politik Okuryazarlık

Güç, Yönetim ve Toplum	Demokrasinin Serüveni	1-İnsan haklarının tarihsel süreçte nasıl kazandırıldığını kavrar.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-İnsan haklarının uluslararası belgelerde güvence altına alındığını belirtir.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Kamu güvenliği ve kamu sağlığı söz konusu olduğunda, kanunlar çerçevesinde özgürlüklerinin sınırlanabileceğini kavrar.	Hukuk Okuryazarlığı
		4-Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan ülkeler arasında olduğumuzu ifade eder.	Hukuk Okuryazarlığı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Elektronik Yüzyıl	1-Kitap, kaset, CD gibi materyalleri yasalara uygun bir şekilde üreten ve satan yerlerden almaya özen gösterir.	Hukuk Okuryazarlığı

Tablo 20 incelendiğinde 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında ara disiplin kazanımları olarak toplamda 7 tane, hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilişkili kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımların 6 tanesi hukuk okuryazarlığını, 1'i ise hem hukuk hem de politik okuryazarlığı kapsamaktadır. Görüldüğü üzere 6. sınıf öğretim programında ara disiplin kazanımları olarak, hukuk okuryazarlığına sayısal açıdan daha fazla yer verilmiştir.

Tablo 21. 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilgili olan kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Kazanım	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Birey ve Toplum	İletişim ve İnsan İlişkileri	1-Doğru bilgi alma hakkı, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve kitle iletişim özgürlüğü arasındaki bağlantıyı fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-Kitle iletişim özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği kavramlarını, birbiriyle ilişkileri çerçevesinde yorumlar.	Hukuk Okuryazarlığı
		1-Eğitim ve çalışma hakkının	

İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Ülkemizde Nüfus	kullanılması ile devletin ve vatandaşın bu konudaki sorumluluklarını ilişkilendirir.	Hukuk Okuryazarlığı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	1-Tarihsel süreçte düşünceyi ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir.	Hukuk Okuryazarlığı
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal Hayat	1-Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir.	Politik okuryazarlık
Güç, Yönetim ve Toplum	Yaşayan Demokrasi	1-Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder.	Politik Okuryazarlık
		2-Anayasamızın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından örnekler verir.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		4-Siyasi partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır.	Politik Okuryazarlık
		5-İçinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından analiz eder.	Politik Okuryazarlık
Küresel Bağlantılar	Ülkeler Arası Köprüler	1-Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu far eder.	Politik Okuryazarlık
		2-Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.	Politik Okuryazarlık

Tablo 21. incelendiğinde 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında hukuk ve politik okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili, toplamda 12 kazanımın olduğu göze çarpmaktadır. Bu kazanımların 6 tanesi hukuk okuryazarlığı, 6 tanesi ise politik okuryazarlık ile ilgilidir. 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı ile karşılaştırıldığında, 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında iki okuryazarlığın da eşit derecede dağılım gösterdiği görülmüştür.

Tablo 22. 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan hukuk ve politik okuryazarlığı ile ilgili olan ara disiplin kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Ara Disiplin Kazanım	İlgili Olduğu Okuryazarlık
Birey ve Toplum	İletişim ve İnsan İlişkileri	1-İnsan haklarının yaşadığı toplumda daha etkin uygulanması için önerilerde bulunur.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-Hakların ihlal edildiği durumlar karşısında yetkili kurumlara başvurmanın bir vatandaşlık görevi olduğunu belirtir.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Yargı kararı olmadıkça hiç kimsenin özel yaşamına, ailesine ve evine karışamayacağını, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 16. maddesine dayanarak açıklar.	Hukuk Okuryazarlığı
		4-Basın ve yayın organlarının kısıtlama olmadan özgürce çalışmaları gerektiğini ifade eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		5-Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemini fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		6-Kamu güvenliği ve kamu sağlığı söz konusu olduğunda, kanunlar çerçevesinde özgürlüklerin sınırlanabileceğini kavrar.	Hukuk Okuryazarlığı
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Ülkemizde Nüfus	1-Eğitimin kendisi için bir hak olduğunu fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		2-Zorunlu ve parasız ilköğretimin bütün çocuklar için bir hak olduğunu belirtir.	Hukuk Okuryazarlığı
		3-Çocukların çalışma yaşamında	

		Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 32. maddesine uygun koşullarda çalışması gerektiğini ifade eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		4-Herkesin çalışma ve işini özgürce seçme hakkı olduğunu fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı
		5-Seyahat etmenin bir özgürlük olduğunu belirtir.	Hukuk Okuryazarlığı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	1-Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemini fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı
Küresel Bağlantılar	Ülkeler Arası Köprüler	1-Yakın çevresindeki ortak miras ürünlerinin korunması gerektiğini ifade eder.	Politik Okuryazarlık
Güç, Yönetim ve Toplum	Yaşayan Demokrasi	1-Ülkemizde yasama, yürütme ve yargı organlarının bağımsız olduğunu fark eder.	Hukuk Okuryazarlığı

Tablo 22. incelendiğinde 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlığıyla ilgili toplamda 14 ara disiplin kazanımı olduğu görülmektedir. Bu kazanımların 13'ü hukuk okuryazarlığı, 1'i ise politik okuryazarlık ile ilgilidir. 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan ara disiplin kazanımları ile karşılaştırıldığında, 7. sınıf öğretim programında da hukuk okuryazarlığına ait kazanımların sayısal yönden politik okuryazarlığa göre daha fazla olduğu gözle çarpılmaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sosyal bilgiler dersi ilköğretim kademesinde öğrencilere, etkin vatandaşlık davranışının kazandırıldığı en önemli derslerden biridir. Milli Eğitim Temel Kanunu'nun genel amaçları arasında yer alan "demokrasiyi benimsemiş ve etkin vatandaşlık davranışını içselleştirmiş bireyler yetiştirmek" maddesi, ilköğretim kademesinde çoğunlukla sosyal bilgiler dersi ile hayat bulmaktadır. Etkin vatandaşlık davranışının gelişimi ise hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlık seviyesinin yüksek olmasıyla sağlanabilir. Bu bağlamda 2005 yılında yapılandırıcı yaklaşımın benimsenmesi ile birlikte sosyal bilgiler öğretim programında da değişiklikler meydana getirilmiştir. 2005 yılında kabul edilen yeni program, 2009 yılında çeşitli düzenlemelere ve değişimlere tabi tutulmuştur.

Sosyal bilgiler öğretim programının genel amaçları incelendiğinde, toplam 17 madde içerisinde 9'unun hukuk ve politik okuryazarlıkla ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulguya dayanarak, sosyal bilgiler dersinin en önemli işlevlerinden birinin, hukuk ve politik okuryazarlığını öğrencilere kazandırmak olduğu söylenebilir. Ayrıca sosyal

bilgiler dersinin, diğer sosyal bilimler ile disiplinler arası bir etkileşim içerisinde olduğu düşünülebilir.

Sosyal bilgiler öğretim programında ilköğretim 4-8. sınıf düzeyindeki öğrencilere diğer derslerle birlikte 9 becerinin kazandırılmasının yanı sıra sosyal bilgiler dersinin kendine özgü 6 beceriyi de kazandırmayı amaçladığı görülmüştür. 4. ve 7. sınıfta kazandırılması hedeflenen “karar verme” becerisi ile 5. ve 6. sınıfta kazandırılması hedeflenen “sorumluluk” becerisi politik okuryazarlıkla ilgilidir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretim programının hukuk okuryazarlığına ilişkin kazandırmayı hedeflediği bir beceri, bulgular arasında yer almamaktadır.

Hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilgili kavramlar incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretim programında 4. sınıflar için 91 kavramın içinden 27 kavramın; 5. sınıflar için 121 kavram içerisinden 34 kavramın; 6. sınıflar için 124 kavram içerisinden 40 kavramın ve 7. sınıflar için 121 kavram içerisinden 40 kavramın, hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilişkili olduğu göze çarpmaktadır. Ancak 5., 6., ve 7. sınıfta verilmiş olan kavramların çoğu, 4. sınıfta verilmiş olan kavramlar ile aynıdır. Bu bulgudan yola çıkarak, sosyal bilgiler öğretim programında sınıf kademesi yükseldikçe hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilgili kavram sayısının artmadığı, pekiştirilmesi ve içselleştirilmesi için aynı kavramların tekrar edildiği ve öğretim programının sarmallık yapısından dolayı bu kavramların tekrar edildiği sonucu çıkarılabilir.

Sosyal bilgiler öğretim programında kazandırılması hedeflenen 20 tane değer içerisinden, 6 tanesinin hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilgili olduğu görülmüştür. Kazandırılması hedeflenen değerler incelendiğinde; 4. sınıf için “bağımsızlık” değeri, 5. sınıf için “dayanışma” değeri, 6. sınıf için “hak ve özgürlüklere saygı” değeri, 7. sınıf için ise “farklılıklara saygı” değeri sınıf bazında tek başına verilen değerler arasındadır. Bunun yanında “sorumluluk” değeri hem 5. hem de 6. sınıfta, “adil olma” değeri de hem 5. hem de 7. sınıftaki değerlerin arasında yer almaktadır. Bu değerlerin 3 tanesi politik okuryazarlıkla, 3 tanesi hukuk okuryazarlığıyla ve 1 tanesi hem hukuk hem de politik okuryazarlığı ile ilgilidir. Merey ve diğerlerinin de belirttiği gibi (2012), sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde en fazla vurgulanan değerler; sorumluluk, dayanışma ve bağımsızlık değerleridir. Bu bulgulardan yola çıkarak, öğretim programında etkin vatandaş yetiştirmeye yönelik değerler eğitiminden yeteri düzeyde yararlandığı söylenebilir. Sosyal bilgiler dersinde 9 tane öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu öğrenme alanları incelendiğinde, 6 tanesinin hukuk ve politik okuryazarlık ile ilgili olduğu görülmüştür. Öğrenme alanlarının çoğunun hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilgili olması, kuşkusuz sosyal bilgiler dersinin etkin vatandaş yetiştirmede ne kadar önemli bir yeri olduğunun kanıtıdır. Bu öğrenme alanlarının 2’si hukuk okuryazarlığı, 1’i politik okuryazarlık ve 3’ü hem hukuk hem de politik okuryazarlık ile doğrudan ilişkilidir.

Sosyal bilgiler dersinin en önemli amaçlarından biri öğrencilerde etkin vatandaş davranışlarının gelişmesini sağlamaktır (TTKB, 2009). Bu bağlamda araştırmada son olarak, hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlığının sosyal bilgiler öğretim programı kazanımlarında ne derecede yer aldığı araştırılmıştır. 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında, 46 kazanımdan 11'i hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlık ile ilgilidir. Bu kazanımların 6'sı politik okuryazarlık, 3'ü hukuk okuryazarlığı ve 1'i hem hukuk hem de politik okuryazarlığını kapsamaktadır. Kazanımlar arasında sadece 1'i duyuşsal alana hitap etmektedir. 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının 47 ara disiplin kazanım içerisinden ise 10'u hukuk ve politik okuryazarlığı ilişkilidir. Bu kazanımların 3'ü politik okuryazarlığı, 5'i hukuk okuryazarlığı ve 2'si hem politik hem de hukuk okuryazarlığını kapsamaktadır. Hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilgili olan ara disiplin kazanımların hepsi bilişsel alana yöneliktir. Bu bulgulara dayanarak, öğretim programındaki ara disiplin kazanımlarında duyuşsal alan eksikliğinden söz edilebilir. 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında toplamda 46 kazanımın içerisinden 15'i doğrudan hukuk ve politik okuryazarlık ile ilgilidir. Bu kazanımların 6'sı politik okuryazarlık, 8'i hukuk okuryazarlığı ve 1'i hem hukuk hem de politik okuryazarlığı kapsamaktadır. Kazanımların arasında sadece 1 tanesi duyuşsal alana hitap etmektedir. 5. Sınıf öğretim sosyal bilgiler öğretim programının 29 ara disiplin kazanımlarından ise 15 tanesi hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlığı ile ilgilidir. Bu kazanımların 7 tanesi hukuk okuryazarlığı, 4 tanesi politik okuryazarlık ve 4 tanesi hem hukuk hem de politik okuryazarlığını kapsamaktadır. Kazanımlar içinde 3'ü duyuşsal alana hitap etmektedir. 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı incelendiğinde, toplamda 43 kazanım içerisinden 10 tanesi hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlığı ile ilişkilidir. Bu kazanımların 5 tanesi hukuk okuryazarlığı, 2 tanesi politik okuryazarlık ve 3 tanesi hem politik hem de hukuk okuryazarlığını kapsamaktadır. Kazanımlardan 3 tanesi duyuşsal alana hitap etmektedir. 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının ara disiplin kazanımları incelendiğinde, 24 ara disiplin kazanımın içinden 6 tanesinin hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilişkili olduğu görülmüştür. Bu kazanımların 5 tanesi hukuk okuryazarlığı, 1'i ise hem hukuk hem de politik okuryazarlığını kapsamaktadır. Kazanımlardan sadece 1 tanesi duyuşsal alana hitap etmektedir. 7. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programı incelendiğinde, toplamda 39 kazanımın içerisinden 12 tanesinin doğrudan politik ve hukuk okuryazarlığı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Kazanımların 6 tanesi hukuk okuryazarlığı, 6 tanesi ise politik okuryazarlığını kapsamaktadır. Kazanımların hepsi bilişsel alana hitap etmektedir. 7. sınıfa ait ara disiplin kazanımları incelendiğinde ise, toplam 28 kazanım içerisinden 14'ü hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilgilidir. Bu kazanımların 13'ü hukuk okuryazarlığı, 1'i ise politik okuryazarlığını kapsamaktadır. Gazel ve Erol'un belirttiği gibi (2011) kazanımların hepsi bilişsel alan ile ilgilidir ve kazanımların diğer alanlarla ilgisinin az olması bir eksiklik olarak ele alınabilir. Bunların yanında kazanımlar bütüncül olarak ele alındığında, hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlıkla ilgili 4-7. sınıfları için toplamda 48 kazanım, 45 tane ise ara disiplin kazanımın olduğu görülmüştür. Kaymakçı'nın da belirttiği gibi (2012) ara disiplinlerde en fazla kazanımların İnsan

Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi'ne verilmiş olması sosyal bilgiler eğitiminde etkin vatandaşlığa verilen önemin bir göstergesidir.

Araştırma sonuçlarından yola çıkarak;

- 1- Araştırma, sosyal bilgiler öğretim programının eğitim durumları ve değerlendirme boyutları ele alınarak, kapsam bakımından geliştirilebilir.
- 2- Etkin vatandaşlık davranışının duyuşsal alan ile doğrudan ilgili olduğu düşünülürse, öğretim programında duyuşsal alan ile ilgili kazanımlara daha fazla yer verilebilir.
- 3- Sosyal bilgiler öğretim programında hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlık ile ilgili becerilerin sayısı artırılabilir.
- 4- Hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlığı etkin vatandaş yetiştirmedeki ana etmenleri oluşturduklarından dolayı, dolaylı yoldan diğer ders içeriklerine de yedirilerek disiplinler arası bir yaklaşım benimsenebilir. Bu bağlamda diğer öğretim programlarında bu kavramlarının ne düzeyde yer aldığı araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Adal, E. (1995). *Hukukun Temel İlkeleri*. İstanbul: Fatih Yayınevi.

Anayurt, Ö. (2007). *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*. 8. Baskı. Ankara: Seçkin.

Andaç, F. (2008). *Hukukun Temel Kavramları*. Ankara: Detay.

Balcı, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. 8. Baskı. Ankara: Pegem A.

Bilge, N. (2012). *Hukuk Başlangıcı*. 30. Baskı. Ankara: Turhan.

Dawes, J., Cesarini, D., Fowler, J., Johannesson, M., Magnusson, P., Oskarsson, S. (2014). The Relationship between Genes, Psychological Traits and Political Participation, *American Journal of Political Science*, 58 (4), 888-903.

Doğanay, A., Çuhadar, A., & Sarı, M. (2007). Öğretmen adaylarının siyasal katılımcılık düzeylerine çeşitli etmenlerin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50(50), 213-246.

Ekman, J., Amna, E. (2012). Political Participation And Civic Engagement: Towards A New Typology, *Human Affairs*, 22, 283-300.

Gargia, J. and Michaelis, J.U. (2001). *Social Studies for Children (A Guide to Basic Instruction)*. USA: Allyn & Bacon Company.

Glesne, C. (2013). *Nitel Araştırmaya Giriş*. P. Yalçınoğlu ve A. Ersoy (Çev. Ed.), Ankara: Anı Yayıncılık.

Kaplan, İ. (1994). Demokrasi-Hukuk-Otorite. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*. 49 (1): 267-271.

Kaymakçı, S. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında İlişkilendirmeler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 273-304.

Merey, Z. , Karatekin, K. ve Kuş, Z. (2012). İlköğretimde Vatandaşlık Eğitimi: Karşılaştırmalı Kuramsal Bir Çalışma. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 32(3): 795-821.

Onken, H., Dirk, L. (2014). Social Background, Civic Education and Political Participation of Young People – the German Case. *Journal Of Social Science Education*, 13 (3), 68-72.

Oğuz, S. (2013). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Eğitimi Çerçevesinde Hukuk Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Öztürk, C. (2009). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler arası Bir Bakış. C. Öztürk. (Edt.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: Pegem A. ss. 1-31.

Patton, M. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Bütün, M. ve Demir, S. B. (Çev. Ed.), Ankara: Pegem Yayıncılık.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) (2009). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı, Ankara.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982).

Uysal, B. (1981). Siyasal Katılma ve Katılma Davranışında Ailenin Etkisi, *Amme İdaresi Dergisi*, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. 7. Baskı. Ankara: Seçkin.

Zariski, A. (2014). *Legal Literacy: An Introduction to Legal Studies*. Kanada: AU Press.

EXTENDED ABSTRACT

One of the main aims of education in terms of democracy is the adoption of participatory and pluralistic democratic society structure by citizens and its transformation into a life style. Another aim is to raise individuals, who are aware of individual rights and freedoms, and internalize democratic values and attitudes, moreover to turn these people into active citizens. It is expected that the individuals in the training process will be the ones who have undertaken the responsibility of contributing to the society while maintaining their own self-structure. In this context, the aim of social studies course is to educate and raise responsible citizens who are efficient (MEB, 2009). States which embrace democracy are legal entities that accept the rule of law and continue their existence with the political participation of citizens. As stated in the non-amendable 2. article of the Constitution, the Republic of Turkey is a democratic, social, secular and law state within the framework of national unity and justice (Anayasa, 1982). In this context, it is expected to have citizens with advanced level of political and legal literacy awareness. Despite the lack of a common definition of political literacy, in the narrowest sense it can be defined as having citizens within political systems have a say in the rulers and political decisions taken (Doğanay, uhadar ve Sarı, 2007). The aim of legal literacy is to enable individuals to become aware of the rights and responsibilities of law as an effective citizen rather than to specialize in the field of law and to make it possible to transform legal knowledge into behavior in their lives (Zariski, 2014). The aim of the study is to carry out a case study on legal and political literacy in the social studies curriculum. The research was formed as a case study which is one of the qualitative research types to achieve the purposes. For data collection, document review technique which is among the qualitative data collection methods was used. The collected data were analyzed using the descriptive analysis approach according to the criteria determined for the purposes of the research. Based on the results of the study, the educational situation and evaluation dimensions and scope of the social studies curriculum can be improved. Given that effective citizenship behavior is directly related to the affective domain, more attention can be given to outcomes in the affective domain in the curriculum. The number of skills related to legal literacy and political literacy in the social studies curriculum can be increased. Since legal literacy and political literacy constitute the main factors for raising effective citizens, an interdisciplinary approach can be adopted by indirectly placing these concepts to other course contents. In this sense, it can be investigated to what extent these concepts are included in the curricula of other educational programs.